

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady dňa 8. 3. 2023

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: PGO-RPMS/2023/00191

Programová služba: Dvojka

Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska

Číslo licencie: TD/2

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. PGO-RPMS/2023/00191 smerujúci voči vysielaniu televíznej programovej služby Dvojka vysielateľa Rozhlas a televízia Slovenska a uznala podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 13 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady oznámi podávateľovi podnetu výsledok preverenia podnetu.

T: 20. 3. 2023

Z: PgO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na rokovanie Rady pre mediálne služby
dňa 08. 03. 2023

Podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/00191 zaevidovaný dňa 20. 01. 2023
Podávateľ: fyzická osoba
Predmet podnetu: Do kríža
Deň a čas vysielania: 18. 01. 2023 o cca 22.14 hod.
Označenie podľa JSO: -

Programová služba: Dvojka
Vysielateľ: Rozhlas a televízia Slovenska
Číslo licencie: TD/2

Dátum: 01. 03. 2023

OBSAH PODNETU:

„S poukazom na ust. 3 zákona o RTVS podávam podnet na obsah relácie Do kríža vysielanej dňa 18.1.2023 o 22:10 hod. § 3 Poslanie Rozhlasu a televízie Slovenska (1) Rozhlas a televízia Slovenska je vysielateľom,1) ktorého poslaním je poskytovať službu verejnosti v oblasti vysielania. (2) Služba verejnosti v oblasti vysielania je poskytované programovej služby,2) ktorá je univerzálna z hľadiska svojho geografického dosahu, programovo rozmanitá, pripravovaná na zásade redakčnej nezávislosti prostredníctvom kvalifikovanej pracovnej sily a s pocitom spoločenskej zodpovednosti a ktorá rozvíja kultúrnu úroveň poslucháčov a divákov, poskytuje priestor súčasným kultúrnym a umeleckým aktivitám, sprostredkúva kultúrne hodnoty iných národov a je financovaná najmä z verejných prostriedkov. (3) Programovú službu Rozhlasu a televízie Slovenska tvoria spravodajské, publicistické, dokumentárne, dramatické, hudobné, športové, zábavné a vzdelávacie programy, programy pre deti a mládež a iné programy, ktoré a) sú založené na zásadách demokracie a humanizmu a prispievajú k právnemu vedomiu, etickému vedomiu a k environmentálnej zodpovednosti verejnosti, b) poskytujú neustranné, overené, neskreslené, aktuálne, zrozumiteľné a vo svojom celku vyvážené a pluralitné informácie o dianí v Slovenskej republike i v zahraničí na slobodné utváranie názorov. Podľa môjho názoru relácia Do kríža dlhodobo, podprahovo podsúva divákovi verejnoprávnej televízie svoje videnie sveta. Je zrejme všetkým zúčastneným, že p. Daniska a p. Nunez sú v konflikte záujmov. Súčasne okrem práce pre RTVS pracujú pre Denník Štandard. Samo o sebe by táto skutočnosť nebola pravdepodobne zákonnou prekážkou, avšak vyššie menovaní svoj svetonázor premietajú do scenára a obsahu relácie, ktoré je vysielaná vo verejnoprávnej televízii a teda musí zo zákona spĺňať zákonné kritériá. Stredajšia relácia Do kríža mala reagovať na spoločenské, resp. politické zmeny v USA. Hostami relácie 2 z 3 boli síce vzdelaní ľudia, avšak bez príslušného a adekvátneho vzdelania z oblasti politológie, sociológie a podobne. Samotná znalosť prostredia nie je dostatočným kritériom na to, aby daný hosť mohol hodnotiť, analyzovať výsostne odborné témy. Navyše p. Daniska a p. Nunez vedome a neochybné úmyselne pozývajú hostí, ktorí zodpovedajú v zásade ich názoru na dianie vo svete a na SR. Vidno že ich veľký vzor je Roger Ailes. Názory hostí, ktoré odzneli v stredu, nielenže boli subjektívne, ale boli predovšetkým neoverené, skreslujúce a nepravdivé. Podsúvali klamlivý názor na spoločenskú situáciu v USA. Čiže neodpovedali podmienkam stanoveným v úst. §3 zákona o RTVS. Navyše relácie Do kríža síce je zaujímavá ale dlhodobo nezodpovedá ani podmienke vyváženosti ponúkaných informácií. Vždy nejakou zhodou okolností je prevládajúci názor neodborným, ale hlavne konzervatívny, obhajujúci jedno videnie sveta a podobne. Dovolím si upriamiť pozornosť nielen na nekritickú obhajobu Donalda Trampa, navadzujúce otázky pána Daniski, ktoré dopĺňali obhajobu Trampa, ale aj na druhej strane hádzanie viny na demokratov. Tieto subjektívne názory "človeka milión", za ktorých pána kňaza a profesora v USA (aj seba) považujem, prispievajú k nesprávnemu, mylnému chápaniu situácie v USA a k šíreniu dezinformácii a to dokonca v RtvS. Tento priestor nech si pokrývajú páni v Štandarde. Odporúčam zúčastneným si pozrieť dokument o napadnutí Kapitoly. Nie som odborníkom na USA a ich politickú situáciu, avšak som presvedčený, že o odborných témach sa má informovať pravdivo, úplne, overene a hlavne odborníkmi. Koniec koncov príkladom, Petra Vlhova trávi polovicu roka v Rakúsku kvôli lyžovaniu, to ju však nekvalifikuje na to, aby hodnotila politickú situáciu v Rakúsku, tak ako to nemože robiť kňaz na dôchodku a profesor matematiky a podobne, a to dokonca ani vtedy ak to vyhovuje pánovi Daniskovi a Nunezovi. A už vôbec nie vo verejnoprávnej televízii, ktorej vysielanie zo zákona musí spĺňať aspoň minimálne kritériá. Keby mal pán Daniska nejakého politológa, ktorý byt hosťom fanúšikom Fox TV vysvetlil ako to je vlastne v USA, nepoviem nič. Záverom uvádzam, že nie som politik, aktivista, progresívne ani liberál. Viem že by ma to mohlo v dnešnej dobe diskvalifikovať môj podnet. Som občan, koncesionár (asi chvíľu bývalý keďže sa menil zákon) a týmto si Vás

dovoľujem požiadať, aby ste prisne dbali na ochranu verejného záujmu v RTVS. Jednoducho robili svoju robotu a neboli alibisti. S pozdravom ... “

Dňa 22. 02. 2023 bol e-mailovou komunikáciou doplnený obsah podnetu:

„... prosim aby som bol informovany o rozhodnutí.

Svoj podnet doplnam o nasledovne a prosim, aby to bolo pripojene k podnetu. Ak bude potrebne rad svoj podnet vysvetlim osobne.

S poukazom na § 3 ods. 3 písm b) a d) zakona c. 532/2010 Z.z. o RTVS uvadzam, ze producent Do kríza p. Peter Nunez a moderator p. Daniska su sucasne p. Nunez ako predseda predstavenstva a p. Daniska ako sefredaktor Dennika Standarda. Obaja su v konflikte zaujmov. Obsahova struktura Dennika Standard, ktoru obaja reprezentuju (napr. aj v relacii Do kríza) je v priamom rozpore s verejnym zaujmom deklarovanym aj vo vyssie uvedenom ustanoveni zakona.

Pre ilustraciu prosim pripojit k podnetu aj tento clanok Dennika Standard:

<https://standard.sk/322628/je-smutne-ze-kuciakov-odkaz-si-sprivatizovali-politicki-aktivisti/>

S pozdravom ... “

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (účinný od 1. 8. 2022):

§ 8 ods. 4

Aktuálna publicistika

„Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy. “

§ 25

Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielaťel, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,

b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Podávateľ namietal voči nevyváženosti programu *Do kríza*, v ktorom mali odznieť subjektívne, neoverené, skreslené a nepravdivé informácie o spoločenskej a politickej situácii v Spojených štátoch amerických. Podľa podávateľa dvaja pozvaní hostia boli bez príslušného vzdelania z oblasti politológie či sociológie, pričom v programe odznela nekritická obhajoba Donalda Trumpa a hádzanie viny na demokratov.

Pozvanými hosťami monitorovanej relácie *Do kríza* boli:

Josef Šupa – rímskokatolícky kňaz v minulosti žijúci v USA

Peter Horák-Hönig – profesor matematiky na University of Washington

Pavol Demeš – politický analytik, bývalý minister medzinárodných vzťahov SR

Monitorovaný program podľa nášho názoru nie je aktuálnou publicistikou v zmysle § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej ZMS), keďže diskutované témy neboli späté so spravodajstvom a hosťami neboli politici. Na základe tohto sme ho posudzovali podľa ustanovenia § 25 písm. a) ZMS:

Vysielať, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielaanej programovej služby,“

Program *Do kríža* je diskusná relácia, ktorá si podľa vysielaťa kladie za cieľ uchopiť diskutované témy a otázky z konzervatívneho a kresťanského hľadiska: „Názov *Do kríža* nesympolizuje len dvoch hostí s odlišnými postojmi, ale aj to, že pozície moderátorov, témy a otázky vychádzajú z konzervatívneho a kresťanského hľadiska. Takýmto spôsobom je vystavaná aj scéna v štúdiu. Podľa témy sa pred divákov pozvú, čo najvýznamnejší hostia s opačnými názormi, ktorí budú zároveň reagovať na argumenty druhej strany. Pôjde primárne o diskutérov zo Slovenska, ale aj z okolitých či iných európskych krajín.“¹

Moderátorom programu je Jaroslav Daniška, ktorý je zároveň šéfredaktorom konzervatívneho denníka *Štandard*.

Predmetný program bol na internetovej stránke vysielaťa charakterizovaný nasledovne²:

„Analytická diskusia o zmenách, ktorými prechádza súčasná Amerika. Plukovník americkej armády a zároveň katolícky kaplán českého pôvodu Joe Šupa, profesor matematiky zo Seattlu Peter Horák a bývalý minister medzinárodných vzťahov Demeš diskutujú o fenoméne Trump či o tzv. cancel culture v súčasnej Amerike. Čo znamená hodnotové rozdelenie Ameriky pre nás a pre svet? Hostia: o. Joseph Šupa, katolícky kňaz a vojenský kaplán americkej armády na dôchodku Peter Horák, profesor matematiky zo Seattlu Pavol Demeš, bývalý minister medzinárodných vzťahov slovenskej vlády, bývalý riaditeľ German Marshall Fund pre strednú a východnú Európu.“

Namietaná časť programu s názvom *Čo sa deje s Amerikou?* sa zaoberala otázkou, kam sa vyvíja, čo reprezentuje, respektíve ako sa mení Amerika. Moderátor v úvode diskusie vysvetľuje, že pozvanými diskutujúcimi sú traja významní hostia, ktorí poznajú Spojené štáty americké zvnútra, pretože tam žili roky alebo v nich pôsobili krátky, no významný čas a venujú sa im odborne. Následne moderátor divákovi predstavuje J. Šupu, P. Horáka-Höniga a P. Demeša.

Úvodná otázka, ktorá smerovala na hostí sa dopytovala, čo pre nich osobne Amerika znamená a čím pre nich je. Pozvaní hostia vysvetlili ako sa do Spojených štátov dostali, čo v nich robili, poprípade čo pre nich Spojené štáty stále predstavujú.

Ďalšia otázka sa týkala názoru hostí, ako sa Amerika mení, respektíve či je v nej ohrozená demokracia, a to najmä v súvislosti s demonštráciou, ktorá vznikla na podporu neúspešného kandidáta na prezidenta D. Trumpa a vyústila do útoku na Kapitol. Všetci traja hostia sa jednotne zhodli na tom, že americká spoločnosť je v súčasnosti rozdelená, polarizovaná. Hostia na položenú otázku priniesli viacero názorov. Podľa J. Šupu spoločnosť najviac polarizuje tzv. Critical Race Theory, sloboda prejavu, čo sa premieta i do politiky. Horák pripomenul, že to čo sa stalo 6. januára 2021 (útok na Kapitol) nepomohlo Trumpovi ani republikánom, ale v tomto prípade sa nejednalo o pokus o zvrhnutie vlády. Horák poukázal i na to, že je dosť možné, že bezpečnosť predmetnej demonštrácie bola vtedy zámerne nedostatočná, avšak samotný útok bol stále protiprávny a nemal sa uskutočniť. Následne Horák vyjadril svoj názor, že ľudia v USA majú strach si voľne vymieňať názory už aj na univerzitách, hoci práve univerzity boli

¹ <https://www.omediach.com/tv/18783-z-relacie-do-kriza-odchadza-jeden-z-moderatorov-video>

² Dostupné na: <https://www.rtvsk.sk/televizia/archiv/15289/380661>

baštami slobody slova, pričom prezentoval príklad z vlastnej univerzity. Demeš vo svojich myšlienkach spomenul, že samotný index stavu demokracie klesol po celom svete, a to aj vrátane Spojených štátov amerických. Podľa neho americkú spoločnosť polarizujú predovšetkým hodnotové témy: napr. prerušenie tehotenstva, zákon o ochrane manželstiev rovnakého pohlavia, útok na Kapitol, sloboda prejavu (najmä v súvislosti s predajom Twitteru) či voľby do kongresu v novembri 2022. Demeš vysvetlil, že Američania majú pokles dôvery v ich vlastný systém, ktorý predtým vôbec nemali a nikdy ho nespochybňovali. Následne sa téma dotýkala vplyvu médií na americkú spoločnosť. Diskutovaná téma sa dotkla vysielania televízie Fox News, pričom P. Horák poukázal na to, že predmetná televízia je jediná, ktorá je politicky orientovaná vpravo, a tak ako jediná televízia prináša určitý typ informácií, napr. migračná situácia na americko-mexickej hranici. Horák poukázal aj na to, že práve predaj Twitteru Elonovi Muskovi prinesie pozitívny krok v informovaní spoločnosti. V ďalšej svojej myšlienke P. Horák rozvinul svoj názor, že Demokratická strana chce úmyselnou zmenou demografickej štruktúry zostať pri vláde, pričom upriamil pozornosť, že počas dvoch rokov vlády prezidenta Bidena prišlo do Spojených štátov 4,7 milióna ilegálnych imigrantov. Horák ďalej podotkol, že sa to deje napriek platným zákonom a pridal príklad o budovaní múra medzi Spojenými štátmi a Mexikom, ktorý sa začal demontovať v čase nástupu demokratickej guvernérky v štáte Arizona. Na názor P. Horáka reagoval P. Demeš, ktorý s jeho slovami nesúhlasil, hoci pripustil, že sa mení charakter demokracie v USA, pričom upriamil pozornosť na vek J. Bidena či D. Trumpa, ktorí sú napriek vysokému veku stále predstaviteľmi dvoch hlavných politických strán v Amerike.

Ďalšia diskutovaná téma sa týkala javu, či Američania majú morálne právo posudzovať a známkovať stav demokracie vo svete. Demeš pripomenul, že Spojené štáty sú stále veľmocou číslo jeden a kategorizácia krajín, je súčasťou ich politickej a mimovládnej komunity, pričom zároveň nemajú problém si priznať, že sa aj oni nachádzajú v krízovej situácii. Na jeho slová nadviazal P. Horák, ktorý sa vrátil k predošlej téme a Demešovi vytkol, že nepochopil jeho argument o veku amerických vodcov. Za tým Horák vyjadril svoje presvedčenie, že sa súčasný prezident Biden sa s určitosťou znovu stane americkým prezidentom, pričom poukázal na Einsteinov výrok o genialite a čudáctve. Podľa neho sa výrok dotýka D. Trumpa, pretože sa mohol do histórie zapísať ako veľký prezident nebyť jeho čudáctva a ješitnosti. Horák v krátkosti prezentoval Trumpove úspechy v ekonomickej či v politickej oblasti, avšak v samotnom závere podotkol, že neprijatím výsledkov volieb jeho čudáctvo presiahlo jeho doterajšie úspechy, a tak ho nikdy opätovne za prezidenta nezvolia, pretože aj samotní republikáni ho už nechcú. Na jeho slová nadviazal kňaz Šupa, ktorý Amerike vyčíta, že do jej spoločnosti prichádza zlo, a tak očakáva, že sa Amerika v budúcnosti rozpadne. Na tieto slová zareagoval Demeš, ktorý si naopak myslí, že Spojené štáty nerozpadnú, pretože je to krajina s najväčším počtom inovácií vo vede, ale i v politike, a tak skôr v budúcnosti očakáva rozpad Ruska či Číny. Na to opätovne reagoval Šupa, ktorý podotkol, že základom spoločnosti je rodina a tá v Amerike prestáva existovať.

V samotnom závere programu sa moderátor svojich hostí spýtal, čo podľa nich vyžaruje Amerika do sveta. Podľa Horáka Amerika vyžaruje technologickú inováciu, nové lieky či medicínske postupy, avšak mimo vedy si nie je istý, či Amerika vyžaruje niečo pozitívne, hoci pripomenul, že na danú otázku sa necíti byť povolaný odpovedať, keďže sa na to podľa jeho slov díva zvnútra krajiny. S jeho slovami súhlasil i kňaz Šupa. Politický analytik Demeš pridal, že Amerika je tak silne popreväzovaná so zvyškom sveta, že od úspechu Ameriky bude závisieť i úspech Európy, ale i Ázie, a to napríklad v boji s klimatickou zmenou či pri iných ekonomických a bezpečnostných otázkach.

* * *

Podávateľ namietal voči nevyváženosti programu *Do kríža*, v ktorom mali odznieť subjektívne, neoverené, skreslené a nepravdivé informácie o spoločenskej a politickej situácii v Spojených štátoch amerických. Podľa podávateľa dvaja pozvaní hostia boli bez príslušného vzdelania z oblasti politológie či sociológie, pričom v programe odznela nekritická obhajoba Donalda Trumpa a hádzanie viny na demokratov.

Ako sme uviedli vyššie, podľa vysielateľa si program *Do kríža* kladie za cieľ uchopiť diskutované témy a otázky z konzervatívneho a kresťanského hľadiska. Neupierame vysielateľovi právo spracovať tému a vybrať si k nej hostí podľa vlastného uváženia vzhľadom na daný formát programu. Z hľadiska zákona č. 264/2022 Z. z. je podstatné, či vysielateľ zabezpečil všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

V úvode programu moderátor načrtol, že primárnym cieľom diskusie bude spracovať danú tému s názvom *Čo sa deje s Amerikou?* predovšetkým z osobného, ale taktiež i odborného pohľadu jednotlivých pozvaných hostí: t. j.: „...*A k tejto téme sme pozvali troch významných hostí, ktorí Ameriku poznajú zvnútra, žili tam roky alebo pôsobili istý, krátky významný čas, ale venujú sa jej odborne.*“

V priebehu diskusie odzneli viaceré odlišné názory a pohľady na politické a spoločenské zmeny v Spojených štátoch amerických. Myslíme si, že na príčinu týchto politických a spoločenských zmien nebolo primárnym cieľom diskusie poukázať výlučne len z politologického hľadiska, ktoré v tomto prípade odborne zastupoval politický analytik Pavol Demeš, ale i z pohľadu dvoch ďalších pozvaných hostí, t. j. z pohľadu kňaza či z akademického pohľadu vysokoškolského profesora, ktorý v Spojených štátoch prežili väčšiu časť svojho života, a tak na diskutovanú tému priniesli najmä svoj ľudský pohľad, ktorý bol subjektívny, ale zároveň vychádzal z ich profesijného života a zamerania, napr. pohľad kňaza: do americkej spoločnosti prichádza zlo, vytrácajú sa tradičné rodiny, spoločnosť je rozdelená a to sa prejavuje aj v politike, respektíve pohľad vysokoškolského profesora: vysoké školy boli baštou slobody slova a pod.

V predmetnom programe však odzneli aj opačné pohľady a vzájomná argumentačná konfrontácia názorov na diskutované témy, napr. na budúcnosť Ameriky a jej možný rozpad či na zámernú zmenu demografickej štruktúry Spojených štátov. V tomto prípade sme toho názoru, že aj subjektívny pohľad hostí napríklad aj v oblasti okruhov, ktoré sa dotýkali politiky, bol dostatočne vyvažovaný odborným pohľadom politického analytika, a tak diskusiu nemožno podľa nás považovať za jednostrannú.

Podávateľ taktiež namietal voči nekritickej obhajobe D. Trumpa. Domnievame sa, že výhrada podávateľa smerovala voči vyjadreniu P. Horáka-Höniga, ktorým vysvetľoval, prečo sa D. Trump podľa jeho presvedčenia už v budúcnosti nestane prezidentom. V tomto prípade sme toho názoru, že hoci P. Horák-Hönig poukázal na politické a ekonomické úspechy bývalého prezidenta Spojených štátov, tak napokon voči nemu zaujal kritický postoj, keď ho označil za čudáka, ktorého v súčasnosti nechce ani Republikánska strana, pričom taktiež v úvode diskusie skritizoval útok demonštrantov na Kapitol, ktorý označil za protiprávny. Rovnako aj P. Demeš počas diskusie ostro odsúdil a skritizoval podiel D. Trumpa pri tomto incidente.

V programe sme nezaznamenali také nedostatky, ktoré by zakladali podozrenie pre možné porušenie ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 267/2022 Z. z.

Dňa 22. 02. 2023 bol e-mailovou komunikáciou doplnený obsah podnetu, v ktorom podávateľ namietal voči konfliktu záujmov moderátora programu, respektíve producenta programu *Do kríža*, ktorí zároveň majú byť predstaviteľmi internetového denníka *Standard*.

V tejto súvislosti dodávame, že daný problém nie je v kompetencii Rady pre mediálne služby, ale vysielateľa RTVS, respektíve Rady RTVS.

ZÁVER:

Na základe uvedeného sme toho názoru, že vysielateľ programovej služby Dvojka odvysielaním relácie *Do kríža* dňa 18. 01. 2023 **neporušil ustanovenie § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách.**

Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

Prepis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. PGO-RPMS/2023/00191)

Monitorované vysielanie: Do kríža
Deň vysielania: 18. 01. 2023
Čas vysielania: 22:14 h
Označenie podľa JSO: -

časový kód cca:

22:14:18 obrazovo-zvukový predel

22:14:24 začiatok programu *Do kríža*

Jaroslav Daniška, moderátor: „Dobrý večer, vitajte pri diskusnej relácii *Do kríža*. Dnes venovanej Amerike. Venovanej otázke, kam sa Amerika vyvíja, čo dnes reprezentuje, či a ako sa mení, k čomu sa mení, čo vyžaruje do sveta. A k tejto téme sme pozvali troch významných hostí, ktorí Ameriku poznajú zvnútra, žili tam roky alebo pôsobili istý, krátky významný čas, ale venujú sa jej odborne. Tak vítam otca, Jozefa Šupu, Father Joea, Father Joe, ako vás, môžem vás tak volať? Vy ste katolíckym kňazom a plukovníkom americkej armády.“

Josef Šupa (Father Joe), katolícky kňaz: „Letectva.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Prosím?“

Josef Šupa: „Letectva.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Letectva. Vitajte.“

Josef Šupa: „Ďakujem.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Druhým hosťom je Peter Horák-Hönig, ktorý je matematikom a profesorom jednej zo špičkových amerických univerzít – University of Washington, ktorá je tak v top 20 pravidelne sa umiestňujúca univerzita. Vitaj Peter.“

Peter Horák-Hönig, profesor na University of Washington: „Ďakujem.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A tretím hosťom je Pavol Demeš. Dobre známy analytik zahraničných vzťahov. Pracoval pre prezidenta Kováča a bol ministrom vo vláde Jána Čarnogurského, kedysi na počiatku slovenského príbehu.“

Pavol Demeš, bývalý minister medzinárodných vzťahov SR, politický analytik: „Ďakujem za pozvanie.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Vitaj Pavol. No dostaneme sa k tej vývoji Ameriky, no najskôr by som začal tým, že sa vás spýtam, že čím Amerika pre vás je. Father Joe, čím je pre vás Amerika?“

Josef Šupa: „Tak ja mám 85 roku a z toho 60 roku jsem žil v Americe, tak je to trochu víc, než druhá vlast. Narodený Moravák, ale tak je to skoro jako vlast.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A ešte niečo viac? Američania vždy hovoria o slobode alebo nejak tak, vedia to tak ideovo uchopiť.“

Josef Šupa: „Tak já jsem došel do Ameriky v 57' roku, nebo když mi bylo 19 roku, tak jsem pracoval v dolech v Ostravě. A ze dvěma kamarády se nám podařil prostříhat dráty a utekli jsme do Rakouska, no a tam jsem strávil nějakých 16 měsíců v lágru, v, pak jsem dostal víza do Ameriky, zaplat' pánbůh, byli tam moc dobří lidé, který mi pomáhali. Za pár měsíců jsem dostal dopis od prezidenta amerického, rozkaz hlásit se k armádě. A tak jsem sloužil dva roky v armádě a byl jsem aj blízko Seattlu, Tacoma a tam jsem si uvědomil, že možná bych mel být knězem, tak jsem šel do Říma a tam jsem studoval šest roku v Nepomucenum. To byl československej seminář. A v 66' roku ma pán kardinál vysvětil. Beran vysvětil na kněze, no a pak mne vzal jeden biskup do Ameriky, do Oregonu, kde jsem pracoval jeden rok a pak,

protože jsem dostal stipendium z armády za rok studia, tak sem šel dokončit doktorát, pak jsem se vrátil zpátky do Oregonu a potom mě poslali učit v seminári v Pontifical Josephinus v Colombusu, Ohio. Tam jsem byl šest roku a pak letectvo hledalo kněze, tak jsem šel do letectva a zaplat' pánbůh za to, nebo dokonce jako vojenský kněz jsem strávil jeden rok v Praze, jako poradce pana ministra Baudyše na založení kaplanské služby v československé armádě a to na Slovensku taky s patrem Jurušem, který byl takovej správnej chlap na správním místě. Jsme pomáhali zakládat kaplanskou službu na Slovensku. V 98' roku jsem šel do penze, pak jsem 20 roku žil v Arizone, a pak ...roku a nechtěl jsem umřít v Americe, tak jsem...zpátky do Evropy a teď bývám v Moravském Lieskovém blízko Nového Mesta nad Váhom.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Na Slovensku. Peter, čím je pre teba Amerika?“

Peter Horák-Hönig: „V prvom rade som sa chcel dostať do Ameriky kvôli matematike. Ja som sa prvýkrát tam dostal ešte pred revolúciou v auguste 89', keď už bolo ľahšie, možné ísť do Ameriky oficiálne. Ja som nechcel ujsť. Amerika bola pre mňa krajina, kde budem mať plné možnosti, nebudem ako na Slovensku. Budem mať možnosť cestovať na konferencie, budovať kontakty, budem mať dobrú knižnicu, s ktorou budem mať možnosť pracovať. Podarilo sa mi tam dostať na ročný pobyt, ale pobyt pracovný, nie akože by som bol mimo katedry, čo je dosť veľká vec, lebo človek učí, kolegovia sa naňho ináč dívajú, že sa stane súčasť toho a samozrejme, keď som tam prišiel v 89', že ten rozdiel, aký bol život u nás, ako sme sa báli rozprávať. Potom žiť v Amerike v slobode, a keď vtedy sa mi ešte nepodarilo dostať trvalé miesto, tak som bol ešte potom na univerzite v Nebraske, na univerzite v Illinois. Vyše roka som bol na univerzite na Havajských ostrovoch. Dva roky v Kanade na univerzite. Tak sedem rokov v Kuvajte. Tak bin Ládin rozhodol, že sa mám vrátiť do Ameriky, tak odvtedy som 20 rokov na univerzite vo Washingtone, ale počas toho času ja som prišiel do slobodnej Ameriky, a teraz dneska mám pocit, že sloboda slova na Slovensku je určite väčšia ako je v Spojených štátoch, samozrejme, moje pracovné podmienky sú skvelé, a keby som bol na Slovensku, tak už dneska či ešte som na univerzite, by záležalo od nejakého úradníka, dekana, ktorému by som sa nemusel páčiť a by mi povedal, že ďakujeme vám, dovidenia. Takže v Amerike ma držia dve veci. Vynikajúce pracovné podmienky a teraz asi niekoho sa dotknem, ale vynikajúca zdravotná starostlivosť.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Paľo, čím je pre teba Amerika?“

Pavol Demeš: „Tak keď už páni povedali, ako sa tam dostali, takisto pár údajov o tom. Ja som bol pôvodne biomedicínsky vedec. Tesne pred revolúciou, tiež už trvalo to istú dobu, ale ma pustili na rok bádať. Osemdesiatsedem, osem som bol mobil v Alabame, rok a robil som v biomedicínskom výskume, vrátil som sa domov, revolúcia. A študenti na jar som šiel so študentami štipendiá zariadovať, lebo som sa stal šéfom zahraničného odboru na ministerstve školstva. No a potom ministrovanie u prezidenta Kováča, čiže ten rok som strávil ako vedec bez rodiny. A po revolúcii už vo verejných funkciách alebo ako človek, ktorý robí s nadáciami, mimovládnyimi organizáciami, tak som navštívil Ameriku mnohokrát a bol som asi v 26 štátoch. Mal som možnosť stretnúť politické špičky a spoznať Ameriku nielen cez tú akademickú, vedeckú, ale aj cez politickú sféru a určite aj počas debaty budeme hovoriť aj o aká Amerika bola, aká Amerika je. V tomto súhlasím s pánom Horákom, myslím si, že Amerika ako sme ju poznali, o akej sme túžili. Krajina slobody, neobmedzených možností a podobne. Amerika v roku 22', na prelome 22'- 23', je v mnohom iná krajina, aj politicky, aj občiansky a myslím si, že ide o značne polarizovanú krajinu.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „No ak tomuto, poďme si to prebrať. To úvodné okienko vás malo predstaviť, ale teraz bude veľmi zaujímavé počuť, že čo vnímate, ako sa tá Amerika mení. Na začiatku januára už druhým rokom počívame o výročí tej demonštrácie, ktorá bola na podporu Trumpa, z ktorej chuligáni prešli do toho Kapitolu a robili tam tú neplech a stalo sa to takým symbolom, že je ohrozená demokracia v Amerike. Teda demokrati hovoria, že je ohrozená demokracia alebo Trump, republikáni zase hovoria, že to sú ohrození demokrati, nie

demokracia, ale tí demokrati sa veľmi obávajú návratu toho Trumpa, ako keby uzavreli sa nejak dejiny. Ako tomu vy rozumiete? Je to teraz čerstvo. Prezident Biden je dva roky vo funkcii, čo sa to deje v Amerike? Je ohrozená americká demokracia? Čo ten Kapitol znamenal? “

Josef Šupa: „Tak Kapitol je více méně taková malinkatá věc, která byla udělaná médiama do obrovského problému, kdy by se podívali na to, jaké demonstrace jsou v různých státech, na různých městech v Americe, tak je to mnohem horší, než co bylo ve Washingtonu. To je jedno, ale když se podíváte třeba prezident Biden jeho plural rate, jako kdo s ním...je 38%. No a 50% myslí, že Amerika jede špatným směrem. No podle mého názoru, kdyby...já si pamatuju, když prezident Kennedy se stal prezidentem, on byl demokrat a řekl: „Neptej se co vlast muže udělat pro tebe, ale co ty můžeš udělat pro svou vlast.“ Teďka by ho vypískali, protože my tam máme, čemu se říká, dá se to přeložit do slovenštiny: Critical race theory. Já nevím jestli víte, co to je. Více méně evropské státy vybudovali hodnoty, kultura všechno jako otrokáři. A za to se musí zodpovídat a za to musí dělat pokání. A ti, který si to uvědomují, tak jsou woke, takže musí si uvědomit, že všechny ty struktury, přístup k věcem, k filozofie, k historie, kultura. Všechno bylo zbudované na těch principech otrokářství a rasizmu. A to se všechno musí zničit a odstranit a musíme nastolit něco co je úplně jiného, něco co je úplně nového a co odpovídá tomu, kdo my jsme podle těchto pánu. A tak oni hádžou dolu sochy a ničí všechno možné. Přejmenovávají i sportovní kluby, protože to bylo rasistické a nějaké. Tak Amerika se do situace, v níž ta společnost je totálně rozdělená. A to se manifestuje i v politice. Máme dvě strany. Republikáni a demokrati. A zajímavé je to, že i když prezident Biden má takové strašně nízké hodnocení, tak v těch posledních volbách prakticky demokrati vyhráli, protože oni normálně, když je to mezi doby, tak ztrácí ta vládnoucí strana ztrácí moc poslanců i senátorů. Oni získali ještě senátora, ztratili pár poslanců, ale to skoro nic, takže ta společnost je tak rozdělená a je to řekl bych, že manipulovaná médii.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Médiá manipulujú čo?“

Josef Šupa: „Tu společnost, celé, všechno cokoliv se díváte na zprávy, na všechno, třeba teďka ten Twittr je tam obrovskej problém, tak oni cenzurovali všechno možné, co nechtěli. Víceméně je to propaganda. A lidé místo toho, aby byli moudří, tak mají informace. Oni neuvažují, oni berou a dávají. Informace dostane, co dostanu dávám dál, podle téhož se snažím žít a pán profesor dobře, že učí matematiku, když by něco jiného, tak by ho pravděpodobně vyhodili, protože by řekl chlapci, které si říká, že je děvče, by řekl, že je to chlapec, by ho vyhodili. Tam je ta svoboda slova, tak je umazlená teďka, to je katastrofa v Americe. Fakt! Když se podíváte na fotografii třeba nejvyšší představitelů amerického námořnictva, tak jsou to dvaja chlapi, kteří jsou oblečení za ženské, v uniformě ženských a mají namalované rty a toto. No tak to je Amerika, já nevím. Naštěstí, ale ..volba, když se podíváte na výsledek tich voleb, tak na západním a na východním pobřeží je to demokrati. Ve městech demokrati a všude ostatní jsou republikáni, taký konzervativní lidé, kteří ještě toto nechtějí sežrat tady ten woke...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „K tomu sa hneď dostaneme. Peter, je v Amerike ohrozená demokracia?“

Peter Horák-Hönig: „Neviem, či by som to povedal až tak silne. Rozhodne čo sa stalo 6. januára sa nemalo stať. Bolo to protiprávne a veľmi to ublížilo hlavne Trumpovi a republikánom ako takým, ale vonkoncom to nebol pokus o zvrhnutie vlády. Tam nikto, tam nepadol jeden výstrel. A navyše teraz vysvitlo, že FBI infiltrovala ľudí, ktorí šli protestovať a vedeli o veľkosti toho protestu a ja som nikdy nebol konšpirátor, ale zdá sa, že naschvál tam nepripravili dostatočné zábrany, ako keby chceli, aby tí ľudia tam mohli vojsť a teraz mohli o tom stále rozprávať.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Oni ako keby vedel FBI, že to pôjde do toho Kapitolu? To nevzniklo nejak spontánne?“

Peter Horák-Hönig: „Vedeli koľko ľudí príde a nepripravilo sa na to. Ja teraz sa troška vrátim o dva roky dozadu, keď práve po tom, čo zomrel George Floyd, bola veľká demonštrácia

pred Bielym domom. Ľudia tam hádzali, Antifa a podobné skupiny, tam hádzali po policajtoch, ochranke prezidenta, dlažobné kocky, fľaše so zmrznutou vodou a chvíľu to vyzeralo tak nebezpečne, že tajná služba odvieďa Trumpa do bunkra pod Bielym domom, lebo sa zdalo, že prekonajú zábrany. O tom sa nehovori.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „U nás sa o tom nepísalo.“

Peter Horák-Hönig: „Ináč podpálili zároveň kostol, ktorý bol rovno vedľa Bieleho domu a práve bol reštaurovaný a tam sa chodili modliť prezidenti počnúc Lincolnom. Teraz by som, skončím január 16. Nemalo sa stať, bolo to protiprávne a republikáni budú za to pykať ešte dlho, ale bolo to Out of proportions. Tam nešlo vôbec o zhodenie vlády. Tam sa nevystrelilo ani raz. Ale ako ja vnímam demokraciu, čo je demokracia? Strach, ľudia majú strach, a hlavne pocit, že strach ľudí na univerzitách, kde univerzity vždycky boli bašta slobodného slova, kde ľudia si voľne vymieňali názory. Teraz medzi kolegami sa takmer nerozprávame.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Prečo? Prečo? Všetci...“

Peter Horák-Hönig: „Lebo, aké budú z toho dôsledky? Ľudia sa boja, že keď nebudú hovoriť správnou rečou, keď nebudú správnou rečou. To znamená, dneska sa už nesmie povedať orientálec, sa musí povedať aziat. Keď som sa pýtal na to, prečo? Tak povedali, no to slovo orientálec má nejakú takú konotáciu a som sa pýtal akú konotáciu? A to mi nikto nevysvetlil, že oni to berú pomaly, ako keby im strana prikázala, a takto máte rozprávať. A na túto tému som si doniesol jednu knihu, z ktorej prečítam dva riadky a budem ju, žiaľbohu, musieť prekladať, ale chcem to odcitovať, čo možno najpresnejšie. Toto som dostal, toto som dostal, keď sme začínali školský rok a každý sme to dostali do poštovej schránky.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Od univerzity?“

Peter Horák-Hönig: „Od univerzity, od nášho dekana, dekanu. A autorka je čierna a hovorí o tom, ako treba potlačiť rasizmus, lebo iba tak sa výskum vedy využije všetky možnosti. A tu hovorí. Vedci dokázali, ale necituje žiaden výskum, ani si neviem dosť dobre predstaviť, ako toto by sa dalo dokázať, že ak tím, ktorý sa snaží vyriešiť ťažký problém, je diverzita. Diverzita znamená razová diverzita, tí, ktorí to riešia. Tak potom majú väčší, to viac záleží, tá diverzita je dôležitejšia, než schopnosti jednotlivých výskumníkov. To znamená, keby sa dali dokopy Einstein, Oppenheimer a nejaké veľké mená.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Nemajú šancu.“

Peter Horák-Hönig: „Nie že nemajú šancu, ale nemajú také možnosti to vyriešiť, lebo neprinášajú pohľady z rôznych strán.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Dalo by sa povedať, že Einstein keby si prizval tých správnych, tak môžu dosiahnuť niečo väčšie, dá sa to aj pozitívne.“

Peter Horák-Hönig: „Ja si teraz pokračujem ďalej, prečo som to spomenul, prečo sa ľudia boja. Zakladali sa krúžky, kde ľudia túto knihu študovali ako Maove spisy. Ja som tam nejak, nikdy som sa tam nedostal. A vymieňali si názory o tom, a potom odrazu na, neni to tak dávno. Škola chcela zaviesť, že každý, ktorý bude chcieť byť povýšený z asistenta na docenta, z docenta na profesora alebo tí, čo budú chcieť sa hlásiť na univerzitu, budú musieť vydať vyhlásenie o tom, aký je ich vzťah k tejto svätej trojici. Diversity, equity and inclusion. A každý, ktorý verejne vystúpi, má plné ústa toho, a keď bolo tajné hlasovanie, tak neprešlo. Lebo chceli v podstate vyhlásenie, čo bolo za komunizmu. Ako som sa vyrovnal s náboženskou otázkou. V podstate na tejto úrovni. Takže v tom je ten strach, že niekto ide a študuje túto knižku, napríklad jedno. Ja už som bol trikrát vyšetrovaný, lebo sa im zdalo, že nie som dostatočne, neviem.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Čiže neplatí, že katedra matematiky je uchránená.“

Peter Horák-Hönig: „Ja nežijem len medzi matematikmi a trikrát som vyhral. Stálo ma to nejaké peniaze s právnikmi, ale vždycky som si povedal, že žiaden trest neprijmem a takže to je to, čoho sa ľudia boja, aby nemuseli byť ako ja vyšetrovaní.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Tohto sa bál Tocqueville, keď písal demokraciu v Amerike, tak on napísal, že v Amerike bude zápas medzi slobodou. Amerika vyznáva slobodu viac ako rovnosť, ale že rovnosť nakoniec zvíťazí napísal pred 160, 170 rokmi. Paľo, ako to ty vnímaš z domu od nás?“

Pavol Demeš: „Aj básnik Ferlinghetti povedal, že ak by Amerika nebola, bolo by ju treba vymyslieť. Ide o zvláštnu krajinu, nepodobnú na nič iné, čo vo svete máme. Ak si pozrieme 193 štátov, ktoré sú súčasťou organizácie Spojených národov, tak Amerika je v mnohom tak odlišná. Spôsobom ako vznikla, spôsobom ako funguje, ale aj dopadom na celosvetové dianie. My sme stále sa domnievali, že Amerika v zásade stále hľadá balans medzi republikánmi a demokratmi. Človek si môže natiahnúť hodinky a s istotou voľby budú len o štyri roky, nikdy predčasné voľby. Raz vyhrajú jedny, druhý a tie checks and balances, že to vyvažovanie, že tá krajina to má akoby v genetickom základe a netreba sa obávať, že sa vymkne z tohto pravidla. A mnohé krajiny, vrátane našej, európske, celosvetové, keď sa povedalo, čo je demokracia, tak sa pozerali na Ameriku alebo Veľkú Britániu a porovnávali sme sa, že či tá demokracia je lepšia alebo nie. Tak to bolo aj u nás po revolúcii.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „A boli sme známkovaní Američanmi.“

Pavol Demeš: „A boli sme, že oni každý rok vydávajú index stavu demokracie, či už ministerstvo zahraničných vecí alebo aj Freedom House alebo aj iné, veľké organizácie. A odrazu celosvetovo pozorujeme, že je pokles krajín, v ktorých demokracia funguje a je pokles aj fungovania demokracie aj v Spojených štátoch. A tento rok bol výnimočne zaujímavý z toho hľadiska, že sa môžeme pozrieť dovnútra do Ameriky, ako ona funguje vnútropoliticky a zahraničnopoliticky a spomeniem tri veci. V júni bol...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „V júni 2022.“

Pavol Demeš: „V júli 2022 bol zrušený zákon, ktorý umožňoval interrupcie, lebo že to bolo dané ako ústavné právo a to bola dlhá debata. Šesť ku trom najvyšší súd odhlasoval, že toto nie je ústavné právo. No a pred Vianocami Joe Biden podpísal zákon o ochrane manželstiev osôb rovnakého pohlavia. Čiže tá téma hodnotová, s ktorou aj my na Slovensku, ale aj v celej Európe sa lopotíme, pro-life, pro-choice, potraty a tak ďalej. Skrátka Amerika minulý rok prijala dve zásadné opatrenia, ktoré vypovedajú, že tie hodnotové témy Ameriku značne polarizujú. Druhá vec je, že sociálne siete, ktoré vznikli v Amerike, ktoré mali umožňovať ľuďom komunikovať kultúrne, civilizovane, ktoré mali ambíciu dostať informácie k ľuďom. Tento rok sa ukázalo, že potom ako Elon Musk kúpil Twitter, že ten stret toho, čo je sloboda prejavu, čo nie, do akej miery treba kontrolovať alebo nie toky informácií, keď Twitter zrušil jednoducho účet Donaldovi Trumpovi, čo sa zdalo bezprecedentné, aby prezident, ktorý ale nebyť Twittra, tak atak na Kapitol sa s veľkou pravdepodobnosťou neudeje.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Prečo?“

Pavol Demeš: „Pretože on komunikoval s takým obrovským cez twitrový účet, americký prezident hecoval ľudí, to nebola náhoda, že napokon sa ten útok udial, pretože on spochybnil volebný proces. To sme dovtedy v Amerike nemali, že spočítali sa hlasy, bol vydaný verdikt, že vyhral v prezidentských voľbách Joe Biden a Donald Trump povedal, že to bolo ukradnuté a vyšpičkoval tú náladu do takých hladín, že tí ľudia boli schopní zaútočiť na budovu parlamentu, čo sa celý svet na to pozeral, že Mekka demokracie a davu, tam zomrelo okolo päť ľudí, zničili sa veci, no celý svet sa pozeral, že takéto čosi nie je možné. A to ešte priamo to komentovali, či už bývalí ministri alebo bezpečnostné zložky. Podobne ako vy hovoríte, že ako je možné, že toto nebola ochránená tá budova. Skrátka Amerika sa dostala do veľmi polarizovanej situácie a tretia sú tie novembrové voľby do Kongresu, ktoré ukázali takmer presne rozštiepenie oboch komôr, že jedna patrí republikánom, snemovňa reprezentantov, druhá komora patrí demokratom, ale dovnútra keď sa pozrieme, je to takmer napoly. Čiže tá polarita v krajine za tento rok sa ukázala aj cez volebný proces a ukázala sa aj cez tie dva

volebné akty, ktoré sa týkajú prerušenia tehotenstva, a ktoré sa týkajú uznania manželstiev. To znamená, že tá Amerika ja vo vnútri vo veľkom pnutí.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Buble, buble.“

Pavol Demeš: „A či to je ohrozenie demokracie alebo nie. No Američania sami majú veľikánsky pokles dôvery v systém, ktorý predtým nemali. Oni nikdy nespochybňovali svoj systém.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „No a tu zaznel názor, že médiá sú za to zodpovedné, že manipulujú.“

Pavol Demeš: „Médiá vrátane sociálnych médií, lebo tie médiá sa stali takým fenoménom.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Ty by si skôr povedal, že je to akože zodpovednosť Trumpa alebo nejakých jednotlivcov.“

Pavol Demeš: „Nie, nie, nie. Ja si myslím takto, že keď sa povie, že médiá, tak médiá len prenášajú komunikačné kódy, ktoré od nositeľov politickej moci, ideologických a náboženských lídrov prenášajú ich a kultivujú ich, že médiá to nie je niekde nad nami. To je jak u nás, keď sa povie, že médiá tu čosi, médiá sú súčasťou celého systému, ale viniť médiá Spojených štátov za túto polarizáciu, tak Elon Musk je médium, lebo kúpil Twitter. On má väčší dosah na formovanie tým, že zmenil reguláciu Twittru ako ľubovoľné médium...“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Len on sa práve tej oligarchii mediálnej postavil. On práve upozornil, že, reakcie vás poprosím, lebo sú to odlišné videnia.“

Josef Šupa: „Nechtěl bych říct, že média jsou zodpovědné. Zodpovědní jsou lidi, který to žerou, co se im dává místo toho, aby uvažovali. A ty média, řekl bych tak 9? % prezentují tuhlectu teorii a to woke a tí lidí to potom..“

Jaroslav Daniška, moderátor: „U nás sa to volá progresivizmus, to woke voláme.“

Josef Šupa: „Pak se stávají takové věci, jako profesor matematiky se musí bránit, protože musí mít strach.“

Peter Horák-Hönig: „Ja by som k tomu chcel povedať toľko, že na Slovensku Fox News nemá dobrú povest’.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „To je televízia teda, ktorá tu vlastne sa nedá pozerat’.“

Peter Horák-Hönig: „Áno, v Amerike to je najsledovanejšia televízia. Je to možno aj vďaka tomu, že je jediná, ktorá stojí. Budem teraz používať jednoduché triedenie. Vľavo, vpravo, hoci to nie vždycky sedí. Jediná vpravo a ostatné sú všetci vľavo, takže tým pádom oni dostanú tú polku Ameriky. A najsledovanejší program politický je Carlson Tucker už štyri roky. Fox News pozerám aj preto, lebo keby som nepozeral Fox News, tak by som sa nikdy nedostal k informácii niektorej. Napríklad ako vyzerá skutočná situácia na mexickej hranici. Ilegálna imigrácia. Na Fox News vidno zábery a predvčerom som prvýkrát videl v New York Times, čo je zase na úplne opačnej strane spektra, hovoril o tom, že denne prechádza cez mexickú hranicu tisíc ľudí. Hovoril o El Paso a čo to v tom meste znamená. Keby nebolo Fox News, tak by sme sa nikdy nedozvedeli o leptope huntera Bidena a napríklad Twitter, vtedajší Twitter zakázal o tom, aby sa o tom hovorilo, lebo to je nepravda a Elon Musk práve bol jeden z tých, čo o tom hovorí. Fox News o tom hovorilo celý čas. A preto ja vidím Elona Muska ako pozitívny prvok, čo sa týka informácie a ja myslím, že v tomto momente by som ešte pridal poslednú vec, čo sa týka demokracie. Demokracia v prvom rade je, že sa dodržiavajú zákony. A Obama keď končil svoje osemročné pôsobenie ako prezident, ako jeden zo svojich úspechov povedal: Amerika nám zhnedla. Ja som v prvej chvíli nechápal, čo to je za úspech, že Amerika nám zhnedla a prečo to ide, ale teraz si myslím a nehovorím to len ja. Neni to moja myšlienka. demokrati sa pokúšajú o to, aby ostali trvale pri vláde a pokúšajú sa o to zmenou demografie Ameriky. To že nám Amerika zhnedla, to znamenalo, že prišlo oveľa viacej ľudí zvonku. V prvých dvoch rokoch Bidena prišlo do Ameriky vyše 4,7 milióna ilegálnych imigrantov, s ktorými demokrati počítajú ako s budúcimi voličmi. A oni tam prichádzajú napriek platným zákonom, napriek platným americkým zákonom, ako má byť strážená hranica. Len jeden malý príklad. Arizona a Texas, keďže majú hranicu s Mexikom, sú najviac postihnutý vlnami emigrantov a momentálne

arizonský guvernér, ktorý je republikán, buduje tú časť múra, ktorú Trump už nestačil vybudovať a dávajú tam veľké kontajnery, ktoré sa prepravujú na tirákoch, čiže dávajú vždycky dva na seba, čiže ide o 18 metrový plot, na vrchu ktorého je ešte ostnatý drôt povedzme tomu, a tým vyplňajú tie medzery. On prehral teraz vo voľbách, bude demokratická guvernérka v Arizone a prehlásila, že od 5. januára, keď nastúpi do úradu, tak začne demontovať tieto. Dôvod je, že tie kontajnery sa dajú využiť aj lepším spôsobom ako na to, aby zabránili prísť ilegálnym imigrantom. Čiže ja to beriem, že je vedomá snaha demokratickej stany meniť demografiu. A poviem konkrétny príklad z univerzity, aby som nerozprával. Trump, ale nepodarilo sa mu to dotiahnuť, povedal, že každej univerzite, ktorá použije fondy na to, aby podporila ilegálnych imigrantov, štúdium, tak že im vezme federálne fondy. Naša univerzita je najväčší príjemca federálnych, výskumných grantov v celých Spojených štátoch. Vyše miliardy dolárov. O to keby sme prišli, to by bol vážny zásah, kopu ľudí by stratilo prácu, ale prečo to už Trump nedotiahol alebo bola príliš silná opozícia proti tomu.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Čiže ak rozumiem dobre tomu argumentu, tak tú demokraciu neohrozuje teda jeden človek alebo nejaká skupina ľudí, ale že ona je vlastne nedodržiavaná masívne, že nedodržiavanie zákonov, zvýhodňovanie, účelové praktiky z každej strany či?“

Peter Horák-Hönig: „V mojom poňaní demokratická strana chce účelovo zmeniť demokraciu a porušuje tým zákon, vedomo tým porušuje zákon.“

Pavol Demeš: „S týmto mám problém, s týmto argumentom. To že sa mení charakter demokracie v Spojených štátoch, s tým súhlasím, ale že tu je nejaká, alebo takto, keby sme povedali, že médiá sú problém alebo Demokratická strana je problém, tak to by bolo relatívne jednoduché na pochopenie týchto pohybov, ktoré v Spojených štátoch, ale myslím si, že to je oveľa hlbšie, čo sa v Spojených štátoch deje a veľa vecí nemáme vysvetlenia a nemajú ani v Spojených štátoch. Príklad veku, Joe Biden aj po týchto voľbách, ktoré boli v Kongrese sa ukazovalo, že Amerika by si zaslúžila dynamickejších, mladších ľudí, ktorí by vstúpili do súťaže o Biely dom.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Je prestarnutá tá americká...“

Pavol Demeš: „No a teraz keď si pozrieš, na to nie je jednoduchá odpoveď. Joe Biden, ktorý má 80 rokov a ešte stále hovorí, že on uvažuje o tom, že by kandidoval v nadchádzajúcich voľbách. Za normálnych okolností si povieme, keď už si pán Horák myslí, že demokrati niečo majú, tak demokrati by nejakého mladšieho, dynamického. No ťažko vysvetlíte, prečo zrovna v tak veľkej krajine 80-ročný. O dva roku bude mať 82, keď by začal. Donald Trump má 76 rokov a po všetkých eskapádach, ktoré narobil vrátane ataku, za ktorý je vinený. Za spustu prestupov, ktoré predtým voči morálke, ktoré on urobil, a napriek tomu Republikánska strana, kde sú republikáni, že nie sú spôsobilí nájsť mladšieho, hodnotovo čitateľnejšieho človeka, ktorý by súťažil. Na to jednoduchá odpoveď nie je, že prečo títo dvaja, seniorní páni, s veľkou pravdepodobnosťou sa budú uchádzať o volebnú súťaž, čiže to nie je až tak jednoduché vysvetliť, čo sa s celou tou spoločnosťou deje, a zároveň to rozštiepenie politického spektra je takmer 50 na 50, je ťažko predstaviteľné. No a napokon, čo sa týka univerzít, aj napriek všetkým ťažkostiam Joe Biden vie, že problém s demokraciou je nielen v Amerike, ale aj vo svete. Vlní mal samit pre demokraciu a v 93' roku, koncom marca, bude druhý samit za demokraciu na úrovni hláv štátov, kedy lídri z celého sveta, vrátane prezidentky Čaputovej, budú hovoriť o tom, ako to je s demokraciou vo svojich vlastných krajinách, pretože toto je jav, ktorý je nielen nesený Spojenými štátmi, ale celosvetovo krajiny, kde demokracia už bola ukotvená, zažívajú, vrátane Slovenskej republiky, krízy toho, čo voláme demokracia.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Majú ešte Američania tak povediac morálne právo známkovať stav demokracie inde vo svete, keď sami majú takéto problémy?“

Pavol Demeš: „Tú otázku môžeš postaviť aj tak, či majú Američania právo sa starať o veci, ako je bezpečnosť vo svete.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „*Tam ale zabezpečujú tú bezpečnosť, tam majú silnú armádu a nikto to nespochybňuje.*“

Pavol Demeš: „*Isto, no len Američania, či nám je to sympatické viac alebo menej, oni ako veľmoc číslo jeden. V súčasnosti ich veľký problém je konkurencia s Čínou, druhý veľký problém tohto roku bola vojna v Európe, keď sme my takí múdri v Európe, prečo sme neboli schopní vyriešiť vojnu, ktorá nás zachvátila. To znamená, že značkovanie krajín alebo kategorizácia krajín, to je súčasť americkej, politickej, aj tej mimovládnej komunity, že toto robia a budú robiť, ale oni nemajú problém o sebe vypovedať, že sú sami v krízovej situácii. A tak ako profesor Horák učí na americkej univerzite, môže toto hovoriť, keby učil na čínskej alebo ruskej a prišiel by do tvojej relácie, tak už by sa nemusel tam vôbec vracat.*“

Peter Horák-Hönig: „*Ešte musím k vám pán minister nadviazať, nepochopil som váš logický sled argumentov. Ja hovorím, že demokrati vedomo chcú zmeniť demografiu Spojených štátov vo svoj prospech a robia to voči platným zákonom. Vy ste k tomu prešiel s tým, že Amerika má starých vodcov. Chcel ste tým naznačiť, že tí noví ilegálni imigranti, čo prídu, prinesú tam mladosť, prinesú tam nové myš...*“

Pavol Demeš: „*Nie, nie, nie to som nemyslel.*“

Peter Horák-Hönig: „*Tak potom mi ušiel váš argument.*“

Pavol Demeš: „*Dobre.*“

Peter Horák-Hönig: „*Ja som neskončil. My ušiel váš argument, ako ste prešli od ilegálnej imigrácie schvaľovanej demokratmi, ktorá oficiálne tomu hovoria: Amerika bola vždycky krajina prisťahovalcov. Bola. Babička, sestra mojej babičky v roku 27' išla do Ameriky, ale musela ísť cez nejaký proces, kde ich skúšali, testovali a teraz cez hranice idú ľudia, idú drogy, ide mafia. Takže to neni to, že boli sme krajina prisťahovalcov. Ja neviem, čo prezident Biden a všetci prezidenti dohodnú, keď budú hovoriť o demokracii na nejakých veľkých fórach. Ja mám o tom svoje pochybnosti. Tak ako všetci títo veľkí páni hovorili v Kodani o klimatických zmenách a každý tam priletel so svojim privat jetom. Tak keď sa títo páni stretnú a hovoria, neviem, aký to bude mať vplyv na demokraciu v Spojených štátoch, ale dávam 90% na to, pokiaľ sa nestane niečo výnimočné ako Covid alebo pokiaľ vojna na Ukrajine neeskaluje, že 90% na to, že Biden bude znova prezidentom.*“

Jaroslav Daniška, moderátor: „*Prečo?*“

Peter Horák-Hönig: „*A desať percent na to, na prášky na bolenie hlavy. Prečo bude Biden prezidentom je vcelku jednoduché. Trump tu má veľmi zlé meno na Slovensku a ja by som si dovolil v rámci dvoch, troch minút povedať môj názor na Trumpa. To som videl veľakrát a budem zjednodušene sa vyjadrovať, čo vždycky zavádza k nepresnostiam. Einstein povedal: Všetko treba povedať tak jednoducho, ako sa dá, ale nie jednoduchšie. Takže ja budem zjednodušovať ešte. Einstein by nebol šťastný. U každého človeka sú schopnosti a povedzme tomu jednoducho čudáctvo. A čo vyhrá? Čo preváži? Ja som poznal tu v Bratislave dvoch, geniálne deti boli, moji rovesníci v matematike a nič z nich nebolo, lebo ich bláznovstvo bolo väčšie ako ich genialita. A to si myslím bol Trumpov problém a je problém. On keď prišiel, podľa mňa začal úžasne ako prezident, a keby nebolo jeho čudáctva, tak by vošiel do dejín ako jeden z veľkých prezidentov. V prvom rade on mal ťah na bránu ako biznismen. V prvom rade pochopil v Amerike jednu vec, rozbehnúť ekonomiku. A prvá vec rozbehnúť ekonomiku bolo udržať výrobu v Amerike, aby fabriky neodchádzali do Mexika za lacnejšou prácou. A je famózný príklad. Ešte prišiel do Indiany pred voľbami a povedal im. Jedna fabrika tam sa volá Career a vyrába air-condition, chladiace zariadenia.*“

Jaroslav Daniška, moderátor: „*Klimatizáciu.*“

Peter Horák-Hönig: „*Klimatizáciu. Povedala, že sa sťahuje do Mexika. Biden povedal, ak ma zvolíte, tak fabrika ostane tuna. Zvolili ho, vrátil sa tam ešte predtým.*“

Pavol Demeš: „*Trump ste asi chceli povedať.*“

Peter Horák-Hönig: „*A čo som povedal?*“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Že Biden.“

Peter Horák-Hönig: „Nie, nie, nie. Trump sa tam vrátil a povedal, vidíte a urobil to tak, hoci bol ešte len prezident elect, nebol inaugurovaný. Povedal tej firme, ona bola dcérska firma inej veľkej firmy, ak odídete do Mexika, nikdy už nedostanete štátnu zákazku. Fabrika ostala v Indiane. Ford, takisto než sa úradne stal Trump prezident, povedal, že zmení svoju veľkú investíciu dvojmiliardovú a že nepostaví závod v Mexiku, ale postaví ho v Spojených štátoch. Ďalšia vec daňová reforma podstatne ovplyvnila ekonomický rast. Vy ste sám spomenul. Veľký problém Ameriky je obchod s Čínou. Biden prvýkrát otvoril túto otázku a začal.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Trump, Trump.“

Peter Horák-Hönig: „Ježišmária, ja len za to, že Biden už bude prezident.“

Pavol Demeš: „To je obava z toho, že ten Biden bude zvolený od republikána.“

Peter Horák-Hönig: „To neni, prepáčte pán minister, ak ma necháte hovoriť, ja vám vysvetlím logicky, prečo Biden bude prezident. A nie obava, to by sa mal báť celý národ, nielen ja. Obchod s Čínou. Druhá jeho bola hlavná, treba zabezpečiť hranicu s Mexikom, tak predsa prvoradá záležitosť, že hranica musí byť bezpečná, aby som kontroloval, kto prichádza, kto odchádza. Boj s Cancel culture. U nás na univerzite už nikto nepovie Merry Christmas, lebo ľudia sa boja povedať šťastné a veselé Vianoce. Trump stále hovoril, prečo by sme sa my mali a tak ďalej. A v zahraničnej politike, to vy ste expert pán minister, zrušil zmluvu s Iránom, ktorá v podstate nedala sa kontrolovať či Irán dodržiava podmienky. Ďalšia je, že pokúsil sa jednať so Severnou Kóreou. Vyhorel, ale sa aspoň pokúsil. On chcel, aby Severná Kórea sa vzdala nukleárnych zbraní, čo by on nikdy neurobil, on poďakoval Obamovi, dal si mi osem rokov na to klud, aby som ich mohol vyvinúť. A čo sa týka Izraelu, keby bol Trump mal ešte chvíľu, tak vyrieši problém, ktorý sa zdal nevyriešiteľný. Už Bahrajn podpísal zmluvu s Izraelom, Spojené arabské emiráty, Maroko, čo neni také podstatné a Sudán. A už na ceste bol podpis Saudskej Arábie, keď čítate knihu o Mohammad bin Salmán, tam sa to spomína. On spomína, že rozmýšľali o tom, že nadviažu a už by bol problém Izraelu vybavený. Dobré, môj názor, a preto mu ľudia odpúšťali jeho čudáctvo, ktoré mal, jeho ješitnosť, a preto mohol ďalej robiť, ale v január 6. tým, že neprijal výsledky volieb. To sa nesmie urobiť v Amerike. Tam jeho čudáctvo presiahlo jeho úspechy, a preto on už nikdy nemôže byť prezident, lebo nikdy ho nebude, independent ho nezvolia a republikáni už ho nechcú.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Päť minút máme dokonca, čiže musíme to zhustiť, reakcie.“

Josef Šupa: „Já bych rád pověděl dvě věci. Prvá věc je, když si vezmete Bidena jak mluví, tak on tam má vždycky napsané, to není otázka, proč tam mají starý. On je manipulovaný ze všech stran, tou celou klikou z Demokratické strany. Tam tema, kteří to kontrolují. Druhá věc je. Já to mluvím jako kněz. Každý zlý skutek má důsledky. Vražditi nenarozené děti a dělat takové věci, které se teďka dělají v Americe. Přichází zlo, evil, ne jenom jakož něco špatného, ale skutečně ďábelské do té společnosti, a když se podíváte na historii všech národu, tak Římská říše zkrachovala tím, že se rozpadla zevnitř. Amerika se rozpadne zevnitř. To je můj názor.“

Pavol Demeš: „Ja si myslím, že sa nerozpadne, bude experimentovať, lebo je to krajina s najväčším počtom inovácií a s najväčším počtom univerzít, ktoré doposiaľ získavajú Nobelove ceny v ľubovoľnej oblasti, na ktoré sa pozrieme. Ak si pozrieme čím sa končí tento rok, keď sa všetci lopotíme..“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Dvadsiaty tretí s kým, s čím skončil.“

Pavol Demeš: „Tak v Kalifornii prišli na to, že možno tá fúzia, ku ktorej, jadrová, že prinesie možno úplne revolúciu v energetike. Skrátka Amerika aj v politike, aj vo vede, aj v umení experimentuje. Veľakrát v bolestiach, veľakrát v zrážkach, ale ja sa obávam o iné veľké krajiny, že sa rozpadnú zvnútra, pretože skôr sa obávam, že Rusko sa, skôr sa obávam, že Čína bude mať problémy z dlhodobého hľadiska, ale vôbec si nemyslím, že Amerika, napriek všetkým tým polarizáciám, o ktorých hovoríme, že sa bude rozpadáť. Bude experimentovať naďalej a bude

hl'adat' nejakým spôsobom v tejto fáze, nie v rovnováhe, aby sa do nejakej rovnováhy dostala, ale stále to je otvorená spoločnosť, v ktorej tá politická súťaž a súťaž ideí prebieha.“

Josef Šupa: „Problém je ale v tom, že základ každého národa je rodina a v Americe rodiny prestávajú existovať. Tudiž všetky tieto veci, čo jsou externí, ekonomika a to všetko..“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Father Joe nie je to zveličené, že rodiny prestávajú existovať v Amerike?“

Josef Šupa: „Není, když se podíváte, třeba tí evangelici, kteří byli jako ...a katolíci, tak nějakých 10% z nich praktizuje, jiný ne. To znamená, že kdybych ste mel děti, kteří stavjajú něco a 10% z nich pracuje a 90% se ulívá, tak to nikam nedejde. A každý národ, který nemá rodinu, který nemá základy, ať má jakékoliv základy, má všechny možné možnosti, nikam to nedejde, protože to potřebuje lidi, kteří chtějí, mají morální hodnoty. A bez tých morálních hodnot můžete být jakokoliv chytrý, ale budete šmejdovat, no budete šidit, nebudete dělat to, co potřebuje ta morální hodnota, aby se manifestovalo.“

Pavol Demeš: „No ja čo americké rodiny poznám a poznám ich dosť, nemám pocit, že by tam boli menej morálne rodiny ako inde.“

Josef Šupa: „Nejsou rodiny, nejsou rodiny.“

Pavol Demeš: „Jak že nie sú.“

Josef Šupa: „Lidé žijí dohromady, nejsou rodiny.“

Pavol Demeš: „Ale keďže sme do kríža a som s kňazom, tak ja si myslím, že pán Boh nedovolí, aby Amerika zanikla.“

Josef Šupa: „.....dovolil, aby Rímska ríše zanikla.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Posledná veta.“

Peter Horák-Hönig: „Prečo bude Biden prezident?“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Nie, nie to už by bolo nadhlo, žiaľ, ja tu mám veľa otázok.“

Peter Horák-Hönig: „Mne by stačila jedna minúta.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Jedna minúta, ja sa spýtam inak, nehnevaj sa, lebo sme tu otvorili vlastne, že čo tá Amerika vyžaruje do sveta. Čo si myslíš ty Peter, ale minútu, že čo Amerika vyžaruje do sveta?“

Pavol Demeš: „To je dobrá otázka.“

Peter Horák-Hönig: „Ja žijem vo vnútri Ameriky a rozhodne si myslím, že Amerika zatiaľ, čo už nemusí byť, vyžaruje do sveta technologickú inováciu, nové lieky, nové medicínske prístupy vo smere vedy, ale čo sa týka mimo vedy, už som si neni istý, že vyžaruje niečo nové, pozitívne, ale ja sa na to dívam zvnútra, čiže sa necítim povolaný, na to odpovedať.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Chcete ešte vetu dodať, kým...“

Josef Šupa: „Já s ním souhlasím.“

Pavol Demeš: „Ja si myslím, že Amerika ja popreväzovaná so zvyškom sveta takým spôsobom, že od úspechu Ameriky bude vo veľkej miere závisieť úspech Európy a vo veľkej miere bude závisieť úspech Ázie, boj s klimatickou krízou a iné veľké témy, ktorým čelíme ako ľudstvo v tomto storočí. A myslím si, že je aj v našom bytostnom záujme, aby sme s Amerikou viedli dialóg, vyslovovali svoj názor, čo si o tej krajine myslíme, a aby skrátka Amerika bola krajinou, ktorá spolu so všetkými s nami ostatnými bude schopná riešiť aj množstvo morálnych, ekonomických, bezpečnostných, aj iných problémov. Bez Spojených štátov je len veľmi ťažko si predstaviť, že sa z toho vymožeme.“

Jaroslav Daniška, moderátor: „Pavol Demeš, Peter Horák-Hönig a Father Joe Šupa. Ďakujem vám za debatu.“

Peter Horák-Hönig: „Ďakujem, že som sa mohol zúčastniť debaty.“

Josef Šupa: „Ďakujem moc.“

Pavol Demeš: „Ďakujeme.“

Cca 23:05:13 koniec programu **Do kríža**

Cca 23:05:14 obrazovo-zvukový predel